

Lapsed tuppä, kuum on õues,
Tuli möllab metsa põues.
Suitsu lõhn ju tungib linna,
Tuleb tuppä pelgu minna.

Tuli hakkas metsa põuest,
Lapsed tuppä, ära õuest!
Parem tuppä pelgu minna,
Tulemõll ei paista sinna.

Hando Runnel,
"Lapsed tuppä"

METSADE TULEOHT

Kui meil Tudus metsad põlesid, siis meil oli karjane karjaga metsas. Siis üks neitsit nuttis. Karjane läks sinna, ja siis tema läks teise kohta, nuttis seal jälle. Karjane läks jälle sinna, aga ei nähnd kedagi. Aga nutu-ääl ei kadund ta kõrvust. Tema nuttis metsa põlemise pärast, see oli metsaalgjas, tal ei old ruumi enam kuskil (Viru-Jaagupi, 1931).

Siil olla nii tark, et kui mõnes metsas tuli on põlema jäänud, siis siil kanda oksad tule ümbert laiali, et tuli ei saaks laiali minna (Viljandi, 1938).

KUIDAS HINNATA METSADE TULEOHTU

Ilmastikuolud, mil Eesti metsades ja väljadel tekib tuleoht, on määratud eelkõige sademete esinemisega. Olulised on ka õhutemperatuur ning õhuniiskus. Eesti territooriumil on tuleohtu hindavat indeksit arvutatud ligi poole sajandi jooksul. Arvutuste aluseks on võetud sademete hulk, õhutemperatuur ja õhuniiskus. Tuleohu indeks jaotub Eestis 1991.–2006. aastal sarnaselt sel ajal metsades aset leidnud tulekahjude pindalaga (joonis 63).

Tuleohu indeks kujutab endast kompleksnäitajat, mis arvestab õhutemperatuuri, õhuniiskust ja sademete hulka ning fenoloogilist olukorda. Sademete arvestamiseks kasutatakse empiirilist meetodit, mille järgi väikse indeksi korral piisab väiksemast vihmakogusest, et tuleoht kaoks. Kõrge indeksi korral (alates 3000-st) likvideerib tuleohtu 24 tunni jooksul tulnud 10 mm ja suurem sademete hulk.

Metsade tuleohu indeks I arvutatakse järgmise valemi järgi:

$$I = \sum_{n=1}^N T_n (T_n - T_{dn}), \text{ kus}$$

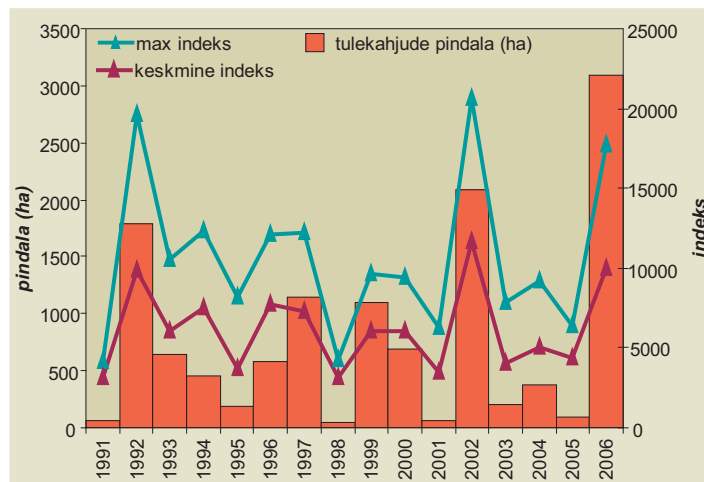
T_n – õhutemperatuur päeval n kell 15.00 kohaliku aja järgi,

T_{dn} – kastepunkti temperatuur päeval n kell 15.00 kohaliku aja järgi,

N – kuivade päevade arv.

Indeksit summeeritakse saju alguseni, piisavalt suurte (vastavalt etteantud kriteeriumidele) sademete puhul muutub indeks nulliks ja arvutamist alustatakse uuesti.

Metsade tuleohu indeksit arvutatakse pidevalt alates lumikatte

Joonis 63. Tuleohu maksimaalne ja keskmine indeks Eesti meteoroloogijaamade andmeil ning metsatulekahjude pindala Eestis 1991.–2006. aastal.

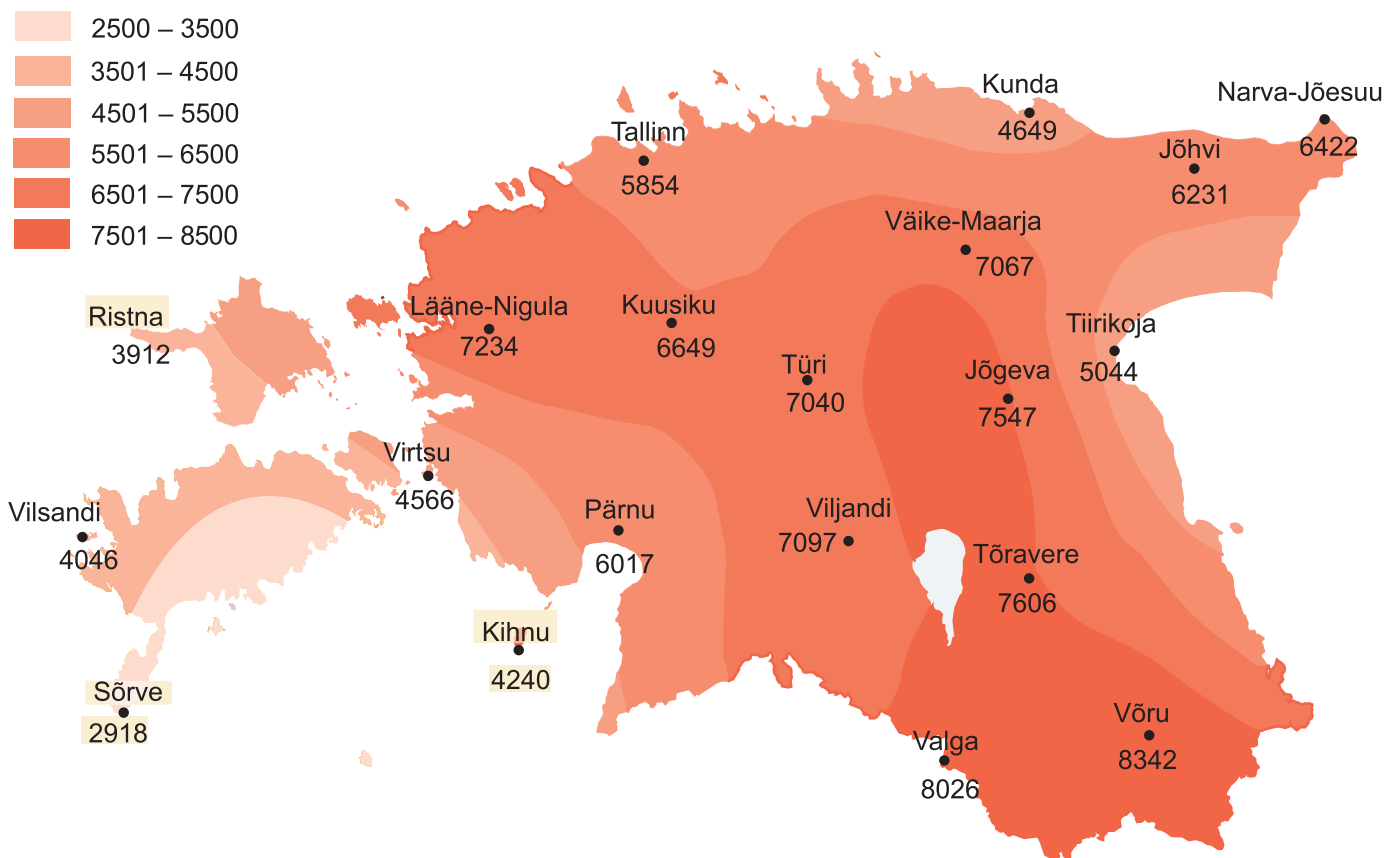
Figure 63. The maximum and average index of fire danger according to Estonian meteorological stations and the area of forest fires in Estonia in 1991–2006.

täielikust kadumisest sügiseste sadude ja niiskete ilmade saabumiseni. Nii on aastate kestel indeksi arvutamist alustatud ja lõpetatud eri ajal. Eri aastate tuleohu indeksit on võrreldud 1. aprillist 30. septembrini kestval ajavahemikul.

TULEOHU INDEKSI STATISTILISEST JAOTUMUSEST EESTIS

Tuleohtu põhjustab soojal ajal pikka aega püsinud kõrgrõhkkuond kuiva ja kuumaga. Keskmise tuleohu indeksi järgi on Eesti metsades suurim tuleoht sisemaal (joonis 64). See tuleneb põhiliselt selle piirkonna suvisest kõrgemast õhutemperatuurist. Samas on viimaste aastakümnete suurimad tulekahjud aset leidnud põhjarannikul Vihterpalus 1997. aasta septembris ning Peipsi põhjakaldal Agusalus 2006. aasta juulis. Need olid nii laiaulatuslikud, et kustutamine kestis üle kahe nädala.

2006. aasta põuasel suvel olid kogu Eestis väga ulatuslikud põlengud – tules oli ligi 3100 hektarit metsa. Rohkem on metsa tulekahjudes hävinud viimase poolsajandi jooksul vaid 1963. aastal – 3755 hektarit. Tookord määrasid Ida-Euroopa ilma maist augustini vaheldunud kõrgrõhkkonnad. Maksimaalne õhutemperatuur oli juba mai viimasel kolmandikul ligi 30 °C ning juuli viimasel dekaadil 30–34 °C.

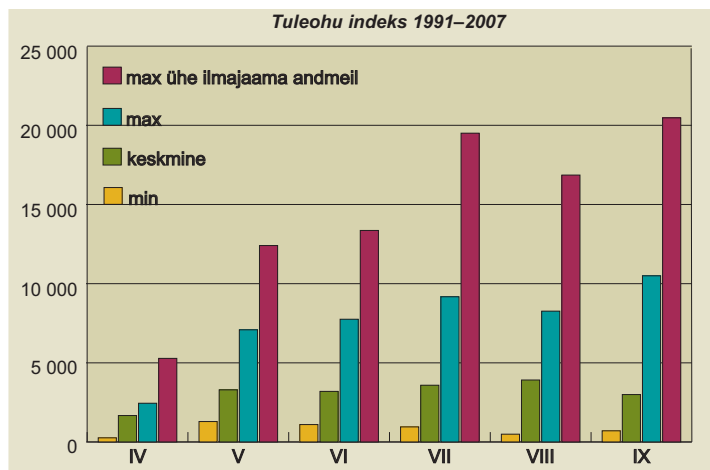

Joonis 64. Tuleohu keskmine indeks Eesti meteoroloogiajaamades 1991–2007 (mai–september).

Figure 64. The average fire danger index in Estonian meteorological stations in 1991–2006 (May–September).

Nagu näitavad statistilised arvutused, on Eesti meteoroloogiajaamade maksimaalne tuleohu indeks suurem suve teisel poolel. Üksikute meteoroloogiajaamade andmeil võib see ületada keskmist kuu väärtust kuus kuni seitse korda (joonis 65).

Kasutatud arvutusskeemis ei ole arvesse võetud metsatulekahjude neljandat olulist meteoroloogilist tegurit – tuult, selle kiirust ja suunda, samuti pinnase niiskust.

Joonis 65. Tuleohu indeksi jaotumus Eestis kuude lõikes 1991–2007.

Figure 65. The distribution of fire danger index in Estonia in different months in 1991–2007.

KUIDAS KAITSTA END JA METSA TULEKAHJU EEST

Tuleohtlikul ajal

- ära tee metsas tuld,
- ära suitseta metsas,
- ära jäta metsa klaastarat, sest see koondab päikeseikiiri,
- järgi metsa sisenemise keelumärki,
- ära kasuta metsas pürotehnikat.

Metsatulekahju korral

- suitsu või tuld märgates asu põlengut kustutama ja kui vajad abi, helista hädaabinumbril 112,
- kui oled kohale kutsunud päästeteenistuse, jätka kustutamist tule-tõrjujate saabumiseni,
- kustutamisel kasuta kimpu pandud suuri puuoksi,
- väldi leegile liiga lähedale sattumist,
- lähene tulele alati tuulepoolsest küljelt,
- kui tunned metsa iseärasusi, teavita sellest ka päästeteenistust,
- metsatulekahju ajal võib välja tulla sõjaaegseid lõhkekehi – ole nendega ettevaatlik!